

VRIENDENBRIEF 14

redactieadres:
Pompstraat 17
5481 BL Schijndel

jaargang 4
herfst 2005

EX-VOORZITTER VAN DE VRIENDEN AAN HET WOORD

BESTE VRIENDEN, ER IS EEN TIJD VAN KOMEN EN EEN TIJD VAN GAAN. MET DEZE ZIN BEGON DE BRIEF DIE IK HALF JUNI 2005 SCHREEF AAN HET ZITTENDE BESTUUR VAN DE STICHTING VRIENDEN VAN HET MUSEUM JAN HEESTERSHUIS. DE TIJD VAN KOMEN WAS 1996/1997 EN NU BIJNA 10 JAAR LATER VIND IK HET DE TIJD VAN GAAN. DENK NIET DAT DEZE BESLISSING IMPULSIEF IS GENOMEN. NA LANG NADENKEN BEN IK UITEINDELIJK TOT DE CONCLUSIE GEKOMEN DAT IK NU DEZE BESLISSING MOEST NEMEN.

AAN DIT VOORZITTERSCHAP ZAL IK NOG LANG TERUG DENKEN. STELT U ZICH VOOR: BIJ MIJN AANTREDEN WAS HET MUSEUM GESLOTEN, BIJNA LEEG EN HET DAK ZO LEK ALS EEN MANDJE. ALLE ZEEEN HEEFT HET TOEN ZITTENDE BESTUUR BEVAREN OM DIT MUSEUM VOOR DE GEMEENTE SCHIJNDEL TE BEHOUDEN EN HET VERVULT MIJ MET ENIGE TROTS TE KUNNEN STELLEN DAT WIJ ALS BESTUUR DAAR EEN STEENTJE AAN HEBBEN BIJ-

GEDRAGEN. DE GEMEENTE SCHIJNDEL BESCHIKT NU OVER EEN OFFICIEEL GEREgistREERD MUSEUM MET EEN BIJZONDER FRAAIE BEELDENTUIN. IK BEN ER VAN OVERTUIGD DAT NIET ALLEEN DE HUIDIGE GENERATIE MAAR OOK DE GENERATIES NA ONS VEEL PLEZIER ZULLEN HEBBEN VAN DIT INTIEME MUSEUM.

IK DANK HET ZITTENDE BESTUUR VOOR HUN IMMER SPORTIEVE, VRIENDSCHAPPELIJKE EN INSPIRERENDE SAMENWERKING EN IK WENS HEN BIJ DE VERDERE ACTIVITEITEN VOOR DE VRIENDEN EN HET MUSEUM ALLE SUCCES TOE.

LAST BUT NOT LEAST EEN WOORD VAN DANK AAN ONZE VRIENDEN; ZONDER UW STEUN EN INTERESSE VOOR HET MUSEUM HEEFT ONZE STICHTING GEEN BESTAANSRECHT. MIJN DANK DAARVOOR EN IK WENS DAT HET U ALLEN GOED GAAT.

Ron Stroomer, ex-voorzitter

VRIENDEN VAN HEESTERS AAN HET WOORD

Oud-burgemeester van Uden: G. Schampers

Afgelopen voorjaar, bij de Kees Bol-tentoonstelling in museum De Wieger in Deurne, ontmoetten we de oud-burgemeester van Uden, de heer G.Schampers. Hij was indertijd de initiatiefnemer van de ere-tentoonstelling van Jan Heesters ter gelegenheid van diens vijfentachtigste verjaardag in 1978. Bovendien was hij degene die de kiem legde voor het latere museum Jan Heestershuis.

1978: Heesters in Uden

Onlangs vertelde hij in een gesprek met de redactie meer over zijn activiteiten rond Heesters. In 1978 kwam in Uden een nieuw expositiegebouw gereed: de Pronkkamer. Deze moest worden ingewijd, zo vertelt Schampers, en ik dacht meteen aan Jan Heesters, de nestor onder de Brabantse schilders. Kees Bol, Carel Swinkels en Gerard van Dorsten, een vriend van Heesters, traden toe tot het organisatiecomité. De Schijndelse gemeenteraad had moeite met de tentoonstelling in Uden, maar burgemeester Scholten kon deze toch overtuigen met de opmerking dat de raad zelf de

kans al meermalen had laten liggen. Bovendien zouden de werken in Uden daarna in het Schijndelse gemeentehuis worden getoond. Bij de inrichting van de expositie, vervolgt Schampers, moesten we wel wat strijd leveren met Maria Heesters-van Eerd die veel bloemstilleven wilde opnemen. Enfin, het werd een succes en Swinkels schreef een boek, waarin reproducties van het mooiste werk werden opgenomen.

Er ontstond wel een probleem: de lijsten van de schilderijen, die van de vochtige Heesters-woning waren overgeheveld naar de droge Pronkkamer, kregen mankementen en moesten worden gerepareerd in Amsterdam. Daarom ben ik meermalen met Jan en Maria naar de hoofdstad gereden. Jan en Maria benutten die gelegenheid om een medisch specialist te raadplegen. Na de dood van Maria vond Jan het welletjes met die lijsten, hij was minder kieskeurig geworden.

De kiem van het Heestershuis

Schampers, die ondanks zijn leeftijd (83) nog steeds een ijzeren geheugen heeft, herinnert zich ook een Heesters-verkoopexpositie in Oosterhout. Maria had daar de prijzen enorm opgeschroefd. Ze wilde eigenlijk niet verkopen ten einde het werk van Jan bij elkaar te houden. Ondanks een aantal potentiële kopers, werd er niets verkocht. Ik raakte in gesprek met Jan en Maria, gaat Schampers door, en heb hen geadviseerd het werk van Jan aan de gemeente Schijndel te schenken, zodat ze hun doel, het bijeen houden van de collectie, konden bereiken. Dit betekende de kiem van het huidige museum, want burgemeester Scholten wist pal daarop te bewerkstelligen, dat ook het huis als legaat aan de gemeente zou worden nagelaten.

Als dank voor alle moeite mocht Schampers in 1978 een werk van Heesters uitkiezen. Hij koos het prachtige schilderij *Schapenscheerders op de Bedaf*, want Bedaf hoort bij Uden.

Enkele jaren geleden, toen hij van een boerderij naar een kleinere woning verhuisde, heeft hij het werk aan de gemeente Uden geschonken.

Schampers en zijn rol in het Brabants cultureel leven

Schampers heeft de kunsten gedurende zijn hele loopbaan een warm hart toegedragen. In 1952 werd hij burgemeester van St. Anthonis en richtte daar meteen een kunstkring op, waarbij concerten, lezingen en exposities werden georganiseerd. Dat sloeg aan in een tijd waarin er nog vrijwel niets was. Daarnaast is hij 25 jaar als bestuurslid betrokken geweest bij het Zuidelijk Toneel. Ook was hij een van de oprichters van het Religieus Museum in Uden. De tentoonstelling "Beelden in Brabant" was destijds een aha-erlebnis, zegt Schampers glunderend, waaruit het idee van een museum voortspoot.

Heesters noemt hij een vakman en een goed portretschilder, die vele mooie schilderijen heeft gemaakt. Eerder had Schampers zich al ingezet voor o.a. Kees Bol en Kees Bastiaans. Al met al is het overduidelijk dat de heer Schampers van grote betekenis is geweest voor het Brabantse cultuurleven.

Jan Geerts

ZOMERS MUSEUMBEZOEK 2005

Vakantie en museumbezoek

Waarschijnlijk heeft u de afgelopen zomertijd aangewend om musca aan te doen en weer van kunst en cultuur te genieten. Je moet soms een beetje moeite doen om het leven boeiend te maken. Hieronder wil ik u graag deelgenoot maken van enkele persoonlijke ervaringen, die ik in de zomermaanden in binnen- en buitenland opdeed o.a. in New York, dat ik speciaal, op eigen kosten, voor De Vriendenbrief bezocht.

New York

Topwerken zagen we in de **Frick-collection** met veel van Neerlands trots: drie maal Vermeer, viermaal Rembrandt, veel Hals, Albert Cuij, Metsu, Jacob Maris en Anton Mauve. In dit chique villa-museum viel op, dat men Vermeer hoger inschatte dan Rembrandt. Het was genieten op het hoogpolige tapijt, ook van m.n. Monet, Corot, Van Dijck, Turner, Velasquez, Goya, enz. Een aanrader als u in New York bent!

In het **Moma, museum of modern art**, bewonderden we de Sterrennacht van Van Gogh en Mondriaans New York Boogie Woogie. Daarnaast diverse beelden van Brancusi, die onlangs nog door José Boyens in ons kerkje werden besproken. Op de hoogste verdieping een schitterende expositie van schilderijen van Cézanne en Pissarro, gedurende twee decennia schildervrienden. Hier word je als toeschouwer tot een vergelijking en een oordeel gedwongen over hun werk. De doeken zijn twee aan twee opgehangen en hebben vaak hetzelfde thema. Beiden gaan uit van de zichtbare werkelijkheid, maar verwerken die op een eigen

manier, beiden impressionistisch. In mijn ogen wint Cézanne de vergelijking: hij is de man die zich het meest origineel toont, hij ontwikkelt het duidelijkst een eigen beeldtaal. Zijn aanpak met kleine kleurvlakjes is zo uniek en fraai, dat hij op afstand herkenbaar is. De schilderijen van Pissarro zijn ook prachtig, maar blijven dichter bij de natuur en spreken minder durf uit, ze zijn minder oorspronkelijk. Ook hier blijkt dat elk goed schilderij iets zegt over de kunst van het schilderen.

In het **Metropolitan Museum**, het Louvre van New York, wederom veel Van Gogh, Vermeer, Rembrandt en vele andere Nederlanders. Ik sprak daar enkele jonge kunstenaars die zeer enthousiast waren over Vincent, bij het zien van zijn liggende zonnebloemen. Voor dit museum moet u een hele dag uittrekken: zoveel moois is er te zien, met name ook veel etnografica.

Het **Guggenheim-museum**, een mooi staaltje architectuur, viel een beetje tegen. De hele, spiraalvormige expositieruimte was gevuld met werk van de Amerikaanse fotograaf Maplethorpe, zodat veel van de basiscollectie met bekende doeken in depot was. Wel veel Kandinsky, Picasso en weer Van Gogh in de zijvertrekken.

Nederland

Wat dichter bij huis bezochten we het mooie **museum Kranenburg**, net iets buiten de bebouwde kom van Bergen in een voormalige villa ingericht. Werk van de Bergense school, hoe kan het anders: Leo Gestel, Arnoud Colnot, Dirk Filarski, de Wiegmannen en anderen. Het is een klein museum, dat prijzen in de wacht weet te slepen met bijzondere, boeiende

exposities. Een greep daaruit in de afgelopen jaren: over de Groninger Ploeg, over Vlaamse schilders in Nederland en over vervalsingen van Bergense School-schilders. Met een inventieve aanpak en samenwerking met andere musea weet dit kleine museum toch hoge ogen te gooien en vele bezoekers te trekken.

In het **museum Kempenland** in Eindhoven, onze 'hofleverancier', zagen we prachtige portretten van vele Brabantse schilders. Mooie koppen van Hendrik Wiegersma, Peer van de Molengraft, Arnoud Paashuis, Dorus van Oorschot, Cornelis le Mair, Jan Kruijsen en anderen. Jan Heesters schitterde door afwezigheid. Ook hier weer een grote diversiteit aan schilderstijlen: elke goede kunstenaar ontwikkelt een eigen, herkenbare signatuur.

Het Noord-Brabants Museum in Den Bosch deden we niet aan, daar we het werk van Evert Thielen nog maar even geleden in Helvoirt zagen. Bovendien wordt zijn werk m.i. overschat: hij is een technisch zeer begaafd schilder, maar zijn zeggingskracht is beperkt.

In het **Mondriaan-huis** in Amersfoort komt Piet Mondriaan steeds beter uit de verf. Zijn beroemde Parijse atelier is er nagebouwd en doet harmonisch en esthetisch aan. Voorts zijn er maquettes van andere onderkomens van de man, wiens stijl zich zo fraai ontwikkelde van de Haagse School tot het zuiverste, abstracte werk. Er hangen ook enkele vroege werken van hem naast schilderijen van zijn oom en leermeester Frits Mondriaan. Vorig jaar hing er nog de Oostzijdse molen aan het Gein, die Piet schilderde in 1903 en onlangs door het Rijksmuseum werd aangekocht.

Jan Geerts

WETENSWAARDIGHEDEN

- ⇒ In het Heestershuis tot 29 april 2006: "Aan tafel bij Jan Heesters"; tegelijkertijd exposeert in de Heesterstuin een potentiële Hofleverancier: beeldhouwster en keramiste Elly Dunnewold uit Geertruidenberg. Zij is in de race om een beeld te maken ter gelegenheid van het 25-jarige regeringsjubileum van koningin Beatrix.
- ⇒ Op de lezing van de heer van Liebergen (12 sept) hebben wij zeer veel positieve reacties ontvangen.

- ⇒ **Het Bestuur van de Stichting zal nog op een passende manier afscheid nemen van Ron Stroomer en Thijs Merkuur.**
- ⇒ Wij zijn opzoek naar 55 stoelen t.b.v. de lezingen!
- ⇒ Met dank aan onze sponsors:
 - Architectenbureau van der Reep & Woudstra
 - Rabobank Schijndel
 - Restauratie-atelier Jos Van Extel
 - Studio Skoop Reclame- & Ontwerpburo
 - Schijndels Weekblad

UIT HET EIGEN BEZIT VAN HET MUSEUM: DE WAGENMAKER

Hildo Krop

In de nalatenschap van Jan Heesters bevindt zich een bronzen beeld, vervaardigd door Hildo Krop. Het heet De Wagenmaker en is ongeveer 38 cm hoog. Toen Jan Heesters dit beeld kocht was hij gefascineerd door de prachtige, samengebalde eenvoud en kracht in dit beeld (waarschijnlijk ook omdat zijn vader een wagenmaker was). Het doet denken aan het vroege werk van Bart van der Leek en aan het werk van de Roemeen Brancusi (1876-1957), eens de assistent van Rodin. Brancusi streefde naar vereenvoudiging van vormen, zoals duidelijk te zien in het beroemde beeld De Kus (1907), dat hij maakte in de vorm van een kubus (ook besproken door José Boyens tijdens de lezing in het Architectenkerkje). Hij probeerde zoveel mogelijk de oorspronkelijke steen te bewaren. Misschien heeft Jan Heesters Hildo Krop persoonlijk ontmoet of gekend; Hildo Krop leefde van 1884 tot 1970 en woonde meestal in Amsterdam, terwijl Jan Heesters jaren lid was van Arti et Armicitiae in Amsterdam.

Context

In het begin van de twintigste eeuw verandert er veel in onze samenleving. De industrialisatie, in de rest van Europa al veel eerder op gang, zet nu ook in Nederland

door. De vele nieuwe uitvindingen, het leven van de arbeiders in de overvolle steden, de verslachte greep van de kerk, het opkomend socialisme, dit alles heeft zijn neerslag op de kunst. Vooral vanuit Frankrijk komen nieuwe kunstvormen naar ons land. In 1911 roept Jan Toorop zijn Nederlandse kunstbroeders op: Belichaamt onzen arbeid in een stijl, doch zeer vereenvoudigd in rechte of rustige beweeglijke verticale of horizontale lijnen, in stijl in aansluiting met onze architectuur.

Hildo Krop

Hij werd als zoon van een bakker geboren in Steenwijk en groeide op in het Amsterdamse Betondorp. Zijn vader nam zijn zonen al vroeg mee naar de bijeenkomsten van Domela Nieuwenhuis en Troelstra. Het is de bedoeling dat Hildo de bakkerij overneemt. Als hij veertien jaar oud is, krijgt hij in Leiden boetseerlessen om marsepeinen figuren te maken. Na in Italië en Frankrijk als kok te hebben gewerkt, komt hij op een Engels buiten te werken bij het echtpaar Hubert Bland en Edith Nesbit. Zij behoren tot de kring van de Fabians, een socialistische beweging waarvan het streven is om het juiste moment af te wachten om toe te slaan in de strijd tegen het kapitalisme om zo het socialisme te verwezenlijken. Ze willen door bedacht-

zame evolutie de revolutie vermijden. Als Edith Hildo ziet tekenen vraagt zij hem de huiskamerbijeekommen ook bij te wonen. Hier ontmoet hij vele kunstenaars en intellectuelen. Terug in Nederland moet hij tot verdriet van zijn ouders zeggen dat hij geen bakker meer wil worden. Na in Parijs aan de Academie Julien te zijn geweest, volgt hij lessen aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam 1908-1911.

Socialistisch symbolisme

In 1907 is Antoon der Kinderen uit Den Bosch hier directeur geworden (wanden van het stadhuis in Den Bosch) en Hildo Krop komt al gauw onder de invloed van het toen dominerende symbolisme en met name van het socialistisch symbolisme. Eenheid van architectuur en beeldhouwwerk was een van de kenmerken daarvan. Het streven van de arbeiders moet worden uitgedrukt in verstaanbare symbolen. In 1908 komt hij in aanraking met de SDAP en wordt lid. Krop was een overtuigd strijder voor een betere samenleving met meer gelijkheid en solidariteit.

Na kort les te hebben gegeven op de HBS in Haarlem behaalt hij 1908 de Prix de Rome en heeft even genoeg geld om door Europa te reizen. In Parijs woont hij in een commune waarin ook Ossip Zadkine woont. Samen maken ze enige tijd deel uit van En Taille Directe, waarvan de leden zonder model uit steen hakken. In 1912 is hij weer terug in Amsterdam en werkt enige tijd bij meubelfabriek Gieben en leert hier houtsnijden. Voor zijn eerste grote opdracht beeldhouwt hij een anker in woeste golven.

Zijn tweede grote opdracht is een aantal portretten van de grondleggers van de scheepvaart. Het Amsterdamse Scheepvaarthuis aan de Prins Hendrikkade komt in 1916 gereed en geldt bijna meteen al als een nieuwe moderne richting in de architectuur: de Amsterdamse School. De ambities die de stad Amsterdam destijds had zijn duidelijk: de toevoeging van kunst aan gebouwen maakt voor iedereen duidelijk dat de kwaliteit van openbare ruimte belangrijk is en brengt veel mensen met kunst in aanraking die dat niet gewend zijn.

Amsterdam

In 1914 trouwt Hildo Krop; ze krijgen drie kinderen. Heintje sterft op jonge leeftijd en Krop maakt een dodenmasker van het kindje.

Dankzij de architect Kramer krijgt hij veel opdrachten. Op vele bruggen in Amsterdam is zijn werk nog te zien. Toen Zadkine eens met Krop door Amsterdam liep, riep hij enthousiast "Nom de Dieu, tu dois être millionaire" Dat was hij zeker niet.

Er ontstaat een conflict als Krop ontdekt dat Kramer stiekem modellen stuurt naar Duitsland omdat daar arbeid goedkoop is. Hildo wil de eigen uitvoerders niet het brood uit de mond stoten. In 1916 krijgt hij een baan aangeboden bij de stad Amsterdam. Zijn eerste grote opdracht is het ontwerpen van de ornamenten voor het hoofdgebouw van de Gemeentelijke Telefoon-

dienst aan de Herengracht.

Zijn afkeer van oorlog is te zien in het ontwerp voor het Belgen-monument te Amersfoort ter nagedachtenis aan de geïnterneerden die tijdens een opstand tegen de Nederlandse bewaking om het leven waren gekomen. Het werd op politieke gronden afgekeurd. Eens werd men het wel over een monument dat hulde bracht aan de gastvrijheid die de Belgen genoten hadden!

Communisme

In 1918 verlaat Krop de SDAP vanwege een advertentie in Het Volk voor de negende Duitse Oorlogslening. Maar misschien was het ook zijn enthousiasme voor de Russische Revolutie. De rest van zijn leven beweegt hij zich in communistische kringen. In 1921 ontwerpt hij de omslag van het boek van Roland Holst *Sovjet-Rusland*. Bij het tienjarig bestaan van Sovjet Rusland ontwerpt hij een penning en in 1931 maakt hij een buste van Lenin, die hij levenslang in zijn bezit zou houden. Hij bezoekt Rusland ook zelf. Zijn beeld van een dijkwerker wordt in 1932 in een park in Moskou geplaatst met een inscriptie van Theun de Vries. Hij wordt geen lid van de Communistische Partij, misschien om zijn baan niet te verliezen, wel is hij lid van de Radicale Socialistische Kunstenaars. Ondanks zijn monopolie-positie zorgt hij er wel voor dat ook andere kunstenaars werk krijgen in de stad, zo werken Rådecker en Mendes da Costa mee aan de nieuwe stadhuisvleugel. In 1929 ontwerpt hij het beeld van de krantenjongen op het gebouw van de Telegraaf aan de Nieuwezijds. Bij de afsluiting van de Zuiderzee in 1933 ontwerpt hij binnen de architectuur van Dudok een reliëf met drie dijkwerkers met basaltblokken.

Laatste Jaren

In de bezettingstijd komt er tijdelijk een eind aan zijn dienstverband; hij wordt geen lid van de Cultuurkamer. Na WOII komt hij weer in dienst en maakt het grafmonument voor de terechtgestelde Februari-stakers op de Nieuwe Oosterbegraafplaats: het beeld van een geklede vrouw met vlag. In 1962 maakt hij een beeld voor Troelstra in Leeuwarden. Heel bekend is zijn Berlage standbeeld op het Victoriaplein in Amsterdam (1966). Aan de zijanten van de sokkel zijn een metselaar, een opperman en een tekenaar uitgebeeld, uit eerbetoon aan de anonieme arbeiders zonder wie het werk van Krop niet tot stand kon komen.

Bekend zijn in Brabant de paarden op het bordes van het Van Abbemuseum en ook het eerste Van Gogh-monument in Nuenen, dat op initiatief van Hendrik Wiegersma werd gemaakt door Hildo Krop. Op zijn graf op Zorgvlied is het beeld van de Eeuwige Vrouw geplaatst dat hij voor het Amsterdamse Paviljoen in 1911 maakte. Voor Hildo Krop gold: *Een kunstenaar mag niets anders wezen dan een instrument. Hij schrijft het lied van zijn tijd in vorm en kleur voor de komende geslachten, beter en schoner dan welke staatsman of welke geschiedschrijver ooit!*

Anne-Marie Cornelissen